

MÁTYÁS ANNA RÉKA
(Károli Gáspár Református Egyetem)

Egy új sinológiai műhely bemutatkozása

Frazer-Imregh Mónika et al. (szerk.): *Orpheus Noster* 15. évfolyam (2023) 2. szám: „Kína” Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem, 2023. 120 oldal

A Károli Gáspár Református Egyetemen 2020-ban megalakult Kínai Tanszék oktatóinak első közös vállalkozása az *Orpheus Noster* 50. számának *Kína* című tematikus tanulmánykötete. A számban három, nem a kötet tematikájához kapcsolódó recenzió mellett hat oktató tanulmánya szerepel, közülük öten a KRE BTK Kínai Tanszékének tanárai, egy szerző, Gergely Attila, pedig a KRE BTK Japanológia Tanszéké. Előszó hiányában úgy tűnik, hogy a tematikus szám szerkesztésekor nem volt a Kína-tematikán belül további megkötés, így minden szerző jól láthatóan a sinológián belül a saját tudományterületéhez kapcsolódó aktuális kutatásának az eredményét közli, így a mű egy társadalomtudományi, egy művészettörténeti, egy nyelvészeti és három történettudományi témájú cikket tartalmaz. A kötet szerkesztése logikus, ugyanakkor a kínai szavak, nevek, fogalmak esetében érdemes lett volna egységes átírási rendszert használni. Az első négy szerző következetesen (korábban meghonosodott alakok egyes kivételeivel) a nemzetközileg legszélesebb körben alkalmazott, standard kínai *pinyin* átírást használja, ez az átírási rendszer egyébként az utóbbi évtizedben egyre elterjedtebb a tudományos szövegekben is. Vámos Péter tanulmányában minden magyar népszerű átírással szereplő kínai név és kifejezés után már csak az első előfordulásnál szerepel zárójelben a *pinyin* átírással írt változat, Gergely Attila a cikkében pedig végig a magyar népszerű átírást használja,¹ ez a vegyes gyakorlat pedig összezavarhatja az olvasót. A kínai írásjegyek használata hasonló következetlenséget mutat.

A tematikus szám Krajczár Gyula tanulmányával kezdődik, amelynek címe: *A kínai szerveződési hagyomány*. A szerző a kínai történelem egészét vizsgálva

¹ Egyes kivételekkel, például a meghonosodott Csang Kaj-sek alak mellett a fia esetében a családnév miatt érthető és gyakran előforduló, de átírás tekintetében pontatlan Csang Csing-kuo alaknál (Csiang Csing-kuo helyett).

elemzi a kínai állam és a kínai társadalom berendezkedésének párhuzamát. A bevezetőt követő első fejezetben – amelynek címe *Bürokrácia, nagy rendszerek* – a császárkorra jellemző *meritokratikus* rendszer sajátosságait és az állami igazgatás különböző szintjeit mutatja be, és azt vizsgálja, hogyan hatottak a korábbi társadalmi hagyományok a „modern Kína” állami berendezkedésére. A második, *Klánok, lakóközösségek, guanxi* című fejezetben a különböző, államtól független, elsősorban származáson és rokoni köteléken alapuló társadalmi szerveződések és kapcsolati hálókat elemzi a szerző. A konklúzióban arra a következtetésre jut, hogy a modern kínai állami és társadalmi berendezkedés megértéséhez meg kell ismernünk és értenünk a „régikínai” társadalmi és állami struktúráját, illetve hagyományait, mindezt annak ellenére, hogy Kína manapság többnyire alkalmazkodik a nyugati modellekhez, és sokat át is emelt belőlük. Mindehhez kiváló áttekintést nyújt a tanulmány.

Apatóczy Ákos Bertalan *A forráshasználat korlátai. Két kínai kézirat szövegkritikai esettanulmánya* című írása korábban már megjelent angol nyelven.² A szerző a tanulmányban a tajpeji Nemzeti Könyvtárban (Guojia Tushuguan 國家圖書館, NCL) őrzött két kínai írásos mongol vonatkozású másolt kéziratot – egy Ming-kori és egy Qing-kori szöveget – vetett össze egymással, valamint a kézzel másolt kéziratok eredeti forrásával, a Hua-Yi yiyu-vel. A szerző a vizsgálat során tisztázta a kéziratok közvetlen és közvetett forrásait, amelyekről pusztán a másoló információközlése alapján csak meglehetősen hiányos ismereteink lehettek volna. A szövegek tartalmára és a másolatok minőségére vonatkozó megállapítása – amelyre a szerző a tanulmány végén fel is hívja a figyelmet – az, hogy bár minden fennmaradt forrás értékes, ugyanakkor semmiképpen sem szabad az eredeti forrással egyenértékűnek tekinteni a másolt szövegeket, mivel azok sok esetben pontatlanok, ezért nyelvtörténeti rekonstrukciós vizsgálatokra csupán korlátozott mértékben, fokozottan körültekintő kritikai vizsgálat után alkalmazhatók.

Fajcsák Györgyi *Mongol lovasok nyomában. Etnikum és identitás a kínai művészetben a Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum néhány műalkotása alapján* című tanulmánya rendkívül értékes abban a tekintetben, hogy rámutat a magyarországi múzeumokban őrzött kínai tematikájú műtárgyak és festmények sokszínűségére, ezzel is hangsúlyozva a korábbi gyűjtések eredményeit. A szerző a kínai művészet idegenábrázolását (nem han) egy XVIII. században Fujian tartományban készült, holland kereskedőt ábrázoló porcelánszobor, egy

² “Handle with Care! The Limits of Use of Manuscripts Demonstrated on the Hua-Yi yiyu Texts of the National Central Library.” In: Bayarma Khabtagaeva (ed.): *Historical Linguistics and Philology of Central Asia*. Languages of Asia Vol. 26. Leiden, Brill, 2021, 251–260.

XVII. századi mongol lovast ábrázoló, színes tussal festett kínai selyemkép, egy szintén XVII. századi vadászatról visszatérő mongol lovascsapatról készült, tussal selyemre festett tekercskép, valamint egy Cai Wenji-t gyermekeivel ábrázoló XVIII. századi függő tekercskép – amely a tematikus szám borítóján is látható – elemzésével mutatja be a tanulmányában. A tárgyleírason túl hangsúlyos a keletkezés körülményeinek a bemutatása is, így a Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeumban őrzött e néhány tárgynak a megismerése mellett a tanulmány az adott kor történeti és kultúrtörténeti áttekintésével is gazdagítja az olvasót, jól illeszkedve a szerző ázsiai művészet- és művelődéstörténeti munkásságába.

Tokaji Zsolt *Nemzetépítés mitikus eredetű fajelmélettel. A Sárga Császár alakja és szerepe Zou Rong* A forradalmi hadsereg című röpiratában című tanulmánya a kínai történelem egy rendkívül izgalmas eszmeáramlatát mutatja be. A szerző a császárság 1911-es bukását megelőző forradalmi mozgalom egyfajta sajátos, kínai fajelmélettel átitatott ideológiai háttérének a megteremtését vizsgálja, amelyhez a tanulmány szerint egy fiatal forradalmár, bizonyos Zou Rong – akinek életrajzát különálló részben ismerteti a szerző – a mitikus kínai kultúrhérosz, a Sárga Császár alakját használta fel. A tanulmány szerint a fiatal forradalmár munkája olyan népszerűnek bizonyult a maga korában, hogy még a forradalom atyjának tartott Szun Jat-szen figyelmét is felkeltette, aki külföldi körútján több ezer példánnyal juttatott el belőle a külföldön élő kínaiakhoz. A cikkben a szerző a címben említett forrás részleteinek filológiailag pontos magyar fordítása mellett a témához kapcsolódó, az Osztrák–Magyar Monarchiára, Magyarországra és a magyarokra vonatkozó kínai forrásokat is közreadja, tehát a cikk nem egyszerűen történeti témájú tanulmány, hanem forrásközlés is egyben.

Vámos Péter, a kötet szakmai szerkesztője „*Rákosi tundze van szuei! Éljen Rákosi elvtárs!*” *A magyar–kínai kulturális kapcsolatok rendszerlegitimációs szerepe Magyarországon az 1950-es évek elején* című tanulmánya három kulturális esemény alapján vizsgálja a Magyar Népköztársaság és a Kínai Népköztársaság kétoldalú kulturális kapcsolatainak a reflexióját a magyarországi propagandában az 1950-es években. A tanulmányban vizsgált első esemény az 1951 februárja és márciusa között a budapesti Szépművészeti Múzeumban megrendezett „Új Kína” című kiállítás. A kiállítás célja elsősorban az volt, hogy népszerűsítse a „modern Kína” művészetét a keleti blokk országaiban, így Magyarországon is. A tanulmány ezen fejezete hasznos kiegészítése Vámos Péter 2020-ban megjelent forrásközlő monográfiájának,³ amelyből ennek a kulturális eseménynek az említése – vélhetően a hiányos vagy lappangó vonatkozó

³ Vámos Péter. *Magyar–kínai kapcsolatok 1949–1989*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, 2020.

levéltári források okán – kimaradt.⁴ A szerző jelen tanulmányában a korábban említett monográfiával ellentétben inkább a korabeli magyar sajtót használta forrásként. A tanulmány által tárgyalt második rendezvény a kínai művészegyüttes magyarországi látogatása 1951 októbere és novembere között. A Kínai Ifjúsági Művészegyüttes különböző csoportjai összesen ötvenhat előadást tartottak Magyarországon. A szerző által vizsgált harmadik kulturális esemény a Magyar Állami Népi Együttes 1952 áprilisa és májusa közötti, Kínában tett látogatása volt. A tanulmányban a szerző számos alkalommal idézi az eseményekkel kapcsolatos, korabeli magyar sajtóban megjelent újságcikkeket, beszámolókat, ezzel is színesítve és olvasmányosabbá téve a tanulmányt.

Gergely Attila *Kiengesztelődés és kiegyezés a tajvani politikai kultúrában* című értekezése témáját tekintve a mai nemzetközi politika szempontjából rendkívül aktuális. A szerző azt vizsgálja, hogy mennyiben változott, esetleg enyhült a XX. és XXI. század folyamán a tajvani politikai hangulat elsősorban a szárazföldi Kínát és a kelet-ázsiai régiót érintő kérdésekben. Az első, *Politikai kiengesztelődés és pluralizálódás Tajvanon* című részben a szerző egy rövid történeti áttekintésben összefoglalja Tajvan politikatörténetét a japán gyarmati időszaktól 2000-ig, majd a második, *A kiengesztelődés és kiegyezés szerkezeti feltételei és normatív forrásai Tajvanon* című részben elsősorban az 1980-as évek első felére vonatkozóan a rész alcímében kijelölt kérdéskörre koncentrálni elemzi a tajvani politikát. A harmadik, *Kiegyezés és pluralizáció – eredmények és korlátok* című fejezet egyrészt annak a hatását és következményeit vizsgálja a tajvani politikában, hogy 2000-től az elnök is a korábbi ellenzéki csoportból került ki, másrészt Tajvan Kínával való viszonyát is elemzi. A szerző a tanulmány konklúziójában megfogalmazza a végleges kiengesztelődés és kiegyezés szükséges feltételeit, de ennek lehetőségét egyes alapvető értékek kölcsönös elfogadásához köti.

Az *Orpheus Noster Kína* című tematikus száma méltó bemutatkozása egy új, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán 2020-ban létrejött sinológiai műhelynek, amelynek oktatói, valamint jelenlegi és jövőbeni hallgatói vélhetően számos új tudományos részlettel gazdagítják majd a hazai sinológia tudományos eredményeit.

⁴ A kiállítás kínai–magyar kultúrdiplomáciai vonatkozásaival részletesen foglalkozott Nagy Mercédesz: „Művészet, forradalmi hagyomány és nemzetközi jelentőségű győzelmek: Az 1951-es Új Kína kiállítás a Szépművészeti Múzeumban” In: Gulyás, Csenge; Szilágyi, Zsolt (szerk.) *Kultúrdiplomácia Ázsiában*. ELKH BTK Néprajztudományi Intézet, L’Harmattan, 2021. 147–175.